

Важливість ефективного санкційного впливу на експорт до РФ бавовняної целюлози

Проміжні результати дослідження ГО Аналітичний центр вивчення та протидії гібридним загрозам в рамках проекту "Аналіз ефективності та узгодженості української та міжнародної санкційної політики"

Травень 2025

Бавовняна целюлоза та її похідні (бавовняна вата і відходи бавовняного виробництва) є головним джерелом для виробництва нітроцелюлози і, далі, вже на її основі, твердого ракетного палива, порошу для артилерійських снарядів та боєприпасів до стрілецької зброї. Через відсутність власного виробництва бавовни, Російська Федерація **значною мірою залежить від імпорту цієї сировини, особливо з Узбекистану.**

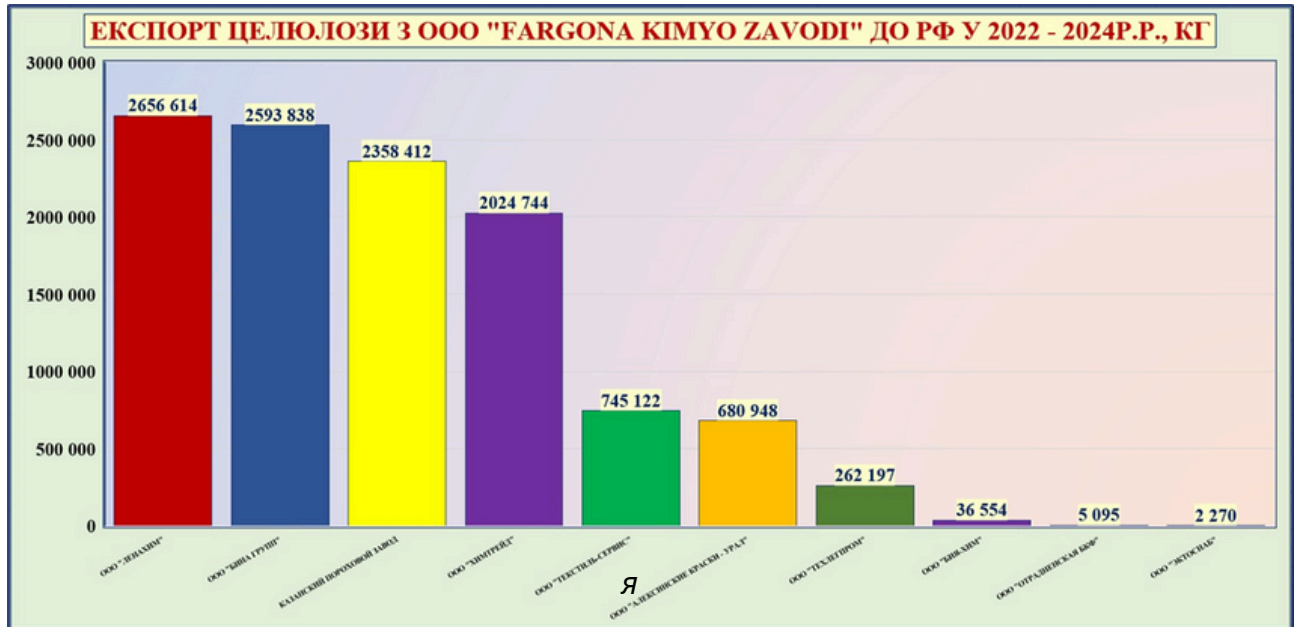
Міжнародні розслідування ([BBC](#), [WSJ](#), [Reuters](#), [Дзеркало Тижня](#)) задокументували маршрути експорту бавовняної целюлози з підприємств в Узбекистані до російських виробників вибухівки. В центрі цих схем — підприємства, пов'язані з Рустамом Муміновим і його партнером Михайлом Глуховим, які контролюють виробництво листової, пухкої та рулонової целюлози на Ферганському хімічному заводі з виробництва бавовняної целюлози (ООО «FARG'ONA KIMYO ZAVODI») та Джизакському хімічному заводі з виробництва бавовняної целюлози (ООО «Raw Materials Cellulose»). На основі аналізу міжнародних митних баз даних було складено рейтинг найбільших експортерів бавовняної целюлози з Узбекистану до Росії. До першої трійки увійшли обидві компанії, пов'язані з Рустамом Муміновим. Також було розроблено схему постачання цією сировиною до РФ у 2022–2024 роках (див. Мал. 1).

Малюнок 1

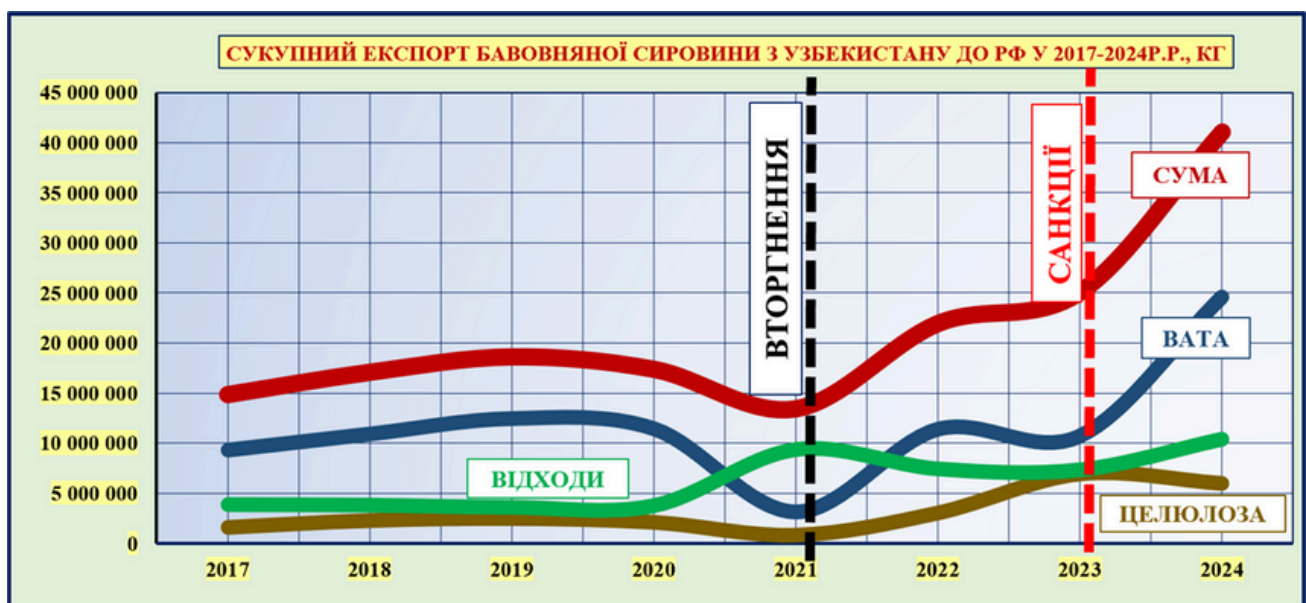

У 2022-2024 роках «ООО «FARG'ONA KIMYO ZAVODI» експортувало до російських підприємств 585 партій бавовняної целюлози загальною вагою **11 365,794 тон** (див. Мал. 2).

Малюнок 2

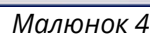
Проти низки російських посередницьких компаній, задіяних у першій хвилі схем постачання бавовняної целюлози з Узбекистану до РФ, були запроваджені санкції з боку США та Великобританії. Однак, аналіз динаміки поставок після впровадження обмежень (див. Мал. 3) свідчить, що ці заходи не досягли очікуваного ефекту — обсяги експорту бавовняної продукції суттєво зросли.

Малюнок 3

Одним із факторів, що могли **обмежити ефективність вжитих заходів**, є їхня **вибірковість**: санкції торкнулися окремих посередницьких компаній, однак не охопили їхніх ключових керівників, бенефіціарів або виробничі структури в країнах-експортерах, зокрема в Узбекистані.

Окремо варто відзначити приклад **асиметричного застосування обмежень**: дві компанії з одними й тими ж власниками — *ООО «БИНА ГРУПП» та ООО «АЛЕКСИНСКИЕ КРАСКИ-УРАЛ»* — у один і той самий період імпортували ідентичну продукцію з одного джерела (*ООО «FARG'ONA KIMYO ZAVODI»*) і доставляли її одному і тому ж російському виробнику вибухівки (*ФКП «Алексинский химический комбинат»*). При цьому **лише одна з них потрапила під санкції**, тоді як інша досі продовжує функціонувати без обмежень (див. Мал. 4).

[illegible]

Малюнок 5

Після того як деякі російські компанії, що постачали бавовняну целюлозу до військових заводів, потрапили під санкції, на їхнє місце швидко з'явилися нові фірми з такою ж роллю.

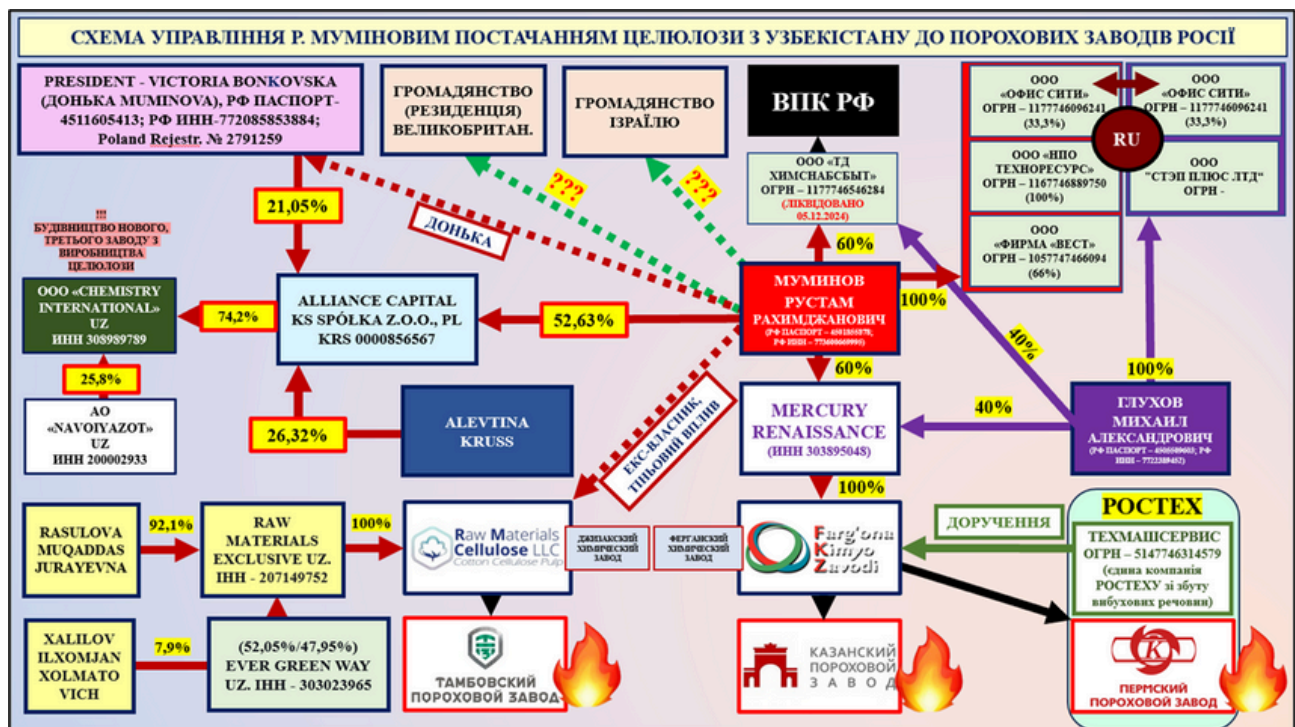
Замість компанії «ЛЕНАХИМ» з'явилась «ТЕКСТИЛЬ-СЕРВИС», а замість «ХИМТРЕЙД» — «НПК СПЕЦКОМПЛЕКТ».

Згодом до схеми постачання був також долучений новий російський посередник — компанія «ФАБРИКА ВАТЫ 24», яка, за наявними даними, напряму пов'язана з Рустамом Муміновим.

З боку Узбекистану до схеми приєднали нову компанію — «GELION BUSINESS TRADE». Її подали як «новий завод», навіть створили для неї сайт, який практично повністю скопіювали з сайту вже відомого підприємства, що також контролюється Муміновим.

Таким чином була створена нова «легенда»: нібито новий виробник вати продає її новому чистому посередникові в Росії, а той — далі на внутрішньому ринку. **Насправді ж, усі учасники залишилися тими самими, а «вата» на папері виявилася все тією ж бавовняною целюлозою, яка постачалась раніше для виробництва пороху.**

Спрощену схему управління Р. Муміновим процесом постачання бавовняної целюлози до порохових заводів РФ наведено на Мал.6.

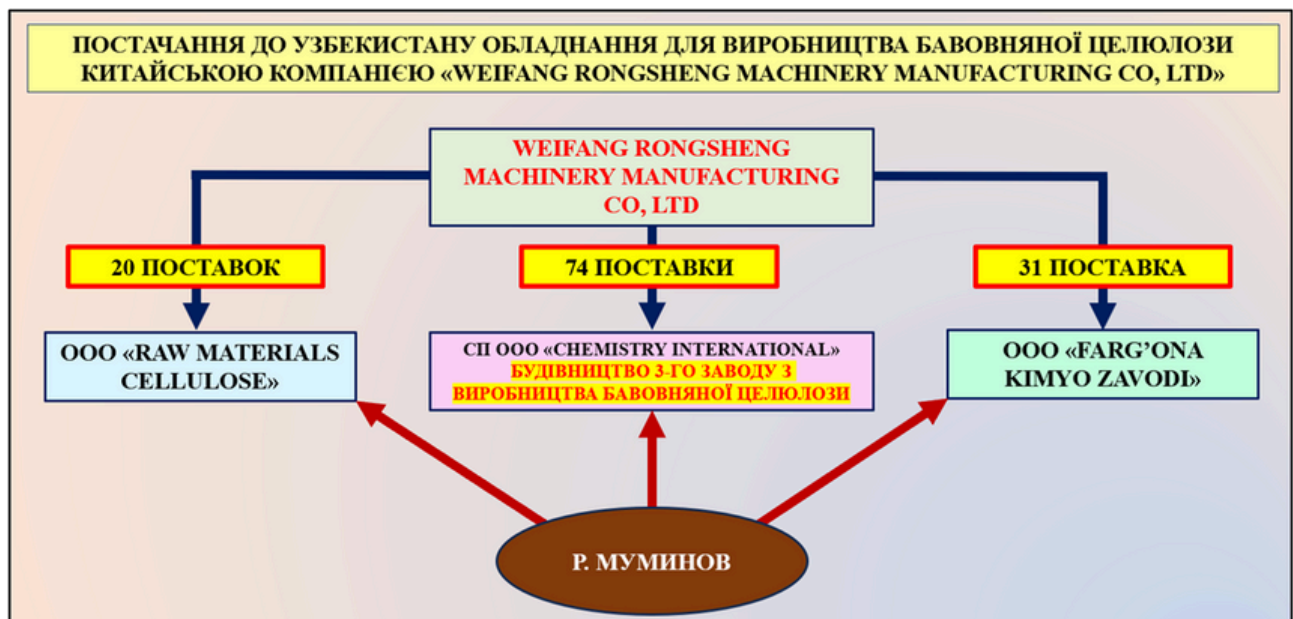
Малюнок 6

Варто звернути увагу на зафіксований у 2022–2023 роках **імпорт щонайменше 13 партій обладнання для виробництва бавовняної целюлози**. Загальна вага цього обладнання — 164 тонни, а вартість перевищує 3 мільйони доларів США. Усе це обладнання було ввезене підприємством **«CHEMISTRY INTERNATIONAL»**, яке пов'язане з Рустамом Муміновим. Це підприємство на понад 74% належить **польській компанії ALLIANCE CAPITAL KS SPÓŁKA Z.O.O.**, яка також афілійована з Муміновим. Сам завод створено у співпраці з найбільшим хімічним підприємством Узбекистану — **«НАВОІ АЗОТ»**. Спочатку він спеціалізувався на виробництві добавок для будівельних сумішей.

Обладнання було закуплене у китайської компанії Weifang Rongsheng Machinery, яка працює з 2006 року та спеціалізується на виробництві обладнання «під ключ» — від проєктування до монтажу. Раніше саме ця компанія постачала аналогічне обладнання на два інші підприємства, підконтрольні Мумінову — «FARG'ONA KIMYO ZAVODI» та «Raw Materials Cellulose» (див. Мал. 7).

Ці факти можуть свідчити про **підготовку до відкриття ще одного заводу з виробництва бавовняної целюлози в Узбекистані, що сприятиме збільшенню її експорту до порохових заводів РФ.**

Малюнок 7

Суттєвим ризиком є різке зростання імпорту до Росії бавовняної сировини, яка в митних документах проходить під виглядом «відходів хлопкопрядіння», зокрема очісу гребінного (HS код 520210). Ці відходи мають високу придатність для виробництва нітроцелюлози — ключового компонента для виготовлення пороху.

Ще з початку 2000-х років у Росії велися наукові й промислові розробки щодо переробки таких відходів у якісну целюлозу. У цій роботі брали участь як профільні наукові установи, зокрема хіміко-технологічний університет імені Менделєєва, так і великі виробники вибухових речовин — Рошальський, Бійський та Каменський хімічні комбінати.

Із відкритих джерел випливає, що Росія вже має налагоджене виробництво целюлози з таких відходів у промислових масштабах. У воєнний період, коли в РФ спостерігається дефіцит якісної сировини для пороху, саме ця технологія могла стати причиною стрімкого зростання експорту бавовняних відходів з Узбекистану, а також загального збільшення постачань бавовняної сировини до Росії (див. Мал. 3).

Різке зростання експорту бавовняної сировини з Узбекистану до Росії у період повномасштабної війни, ймовірно, пов'язане з активним використанням цієї сировини російськими виробниками вибухових речовин. Це дає підстави припустити, що **Росія також може нарощувати імпорту інших ключових компонентів для виробництва вибухівки — зокрема, азотної та сірчаної кислоти.**

Таку тенденцію вже відзначило видання Bloomberg, посилаючись на документи, що свідчать про підготовку постачань цих хімікатів через великі російські хімічні компанії «Єврохім» і «Уралхім» до дочірніх підприємств акціонерного товариства «СПЕЦХІМІЯ», яке спеціалізується на виробництві вибухівки.

З огляду на високу ймовірність такого розвитку подій, доцільно посилити моніторинг відповідних логістичних ланцюгів з боку українських структур та міжнародних партнерів.

Найбільшим імпортером бавовняних відходів до Росії є рязанська компанія «РУСВАТА», на яку припадає понад 80% усіх таких постачань. За відкритими даними, ця компанія належить **Олексію Азарову** — сину колишнього українського прем'єр-міністра Миколи Азарова — та пов'язаним з ним особам (див. Табл. 1).

Історично «РУСВАТА» була створена саме для виробництва волокнистих матеріалів, що використовуються у виробництві пороху й піроксиліну. У мирний час компанія працювала відкрито, але з **2022 року припинила публікувати фінансову звітність**, що суперечить законодавству для підприємств такої форми власності.

З огляду на дефіцит бавовняної целюлози в Росії, наявність промислових технологій з її виробництва з бавовняних відходів, а також масштаби імпорту саме в період війни, існує висока ймовірність того, що «РУСВАТА» бере участь у схемах прихованого постачання сировини для російських порохових заводів — зокрема з Узбекистану.

АНАЛІЗ ЕКСПОРТУ БАВОВНЯНИХ ВІДХОДІВ (HS CODE 520210) УЗБЕЦЬКИМИ КОМПАНІЯМИ ДО ООО "РУСВАТА" З 24.02.2022Р. ПО ГРУДЕНЬ 2024Р.						
№ П-П	ЕКСПОРТЕР	КІЛЬКІСТЬ ПАРТІЙ	ЗАГАЛЬНА ВАГА, КГ	ЧАСТКА В ЕКСПОРТІ	СУМА ЕКСПОРТУ, \$	СЕРЕДНЯ ЦІНА, \$/Т
1	ІП ООО "INDORAMA AGRO"	242	4 837 025	25,44%	7 738 390	1 600
2	ІП ООО "BAKAN TEX"	193	4 061 907	21,37%	6 335 841	1 560
3	ІП АО "INDORAMA KOKAND TEXTILE"	192	3 835 742	20,18%	6 479 644	1 689
4	СП ООО Global Textile Infinity	124	2 535 000	13,34%	3 630 610	1 432
5	ІП ООО "OSBORN TEXTILE"	67	1 340 000	7,05%	2 113 600	1 577
6	ООО "Global Textile Solutions"	52	1 039 914	5,47%	1 660 564	1 597
7	СП ООО "OSTEX JIZZAKH"	30	600 627	3,16%	962 426	1 602
8	СП ООО "TEXTILE FINANCE KHOREZM"	29	485 542	2,55%	801 408	1 651
9	ООО "RAW MATERIALS EXCLUSIVE"	9	156 884	0,83%	258 859	1 650
10	ООО FT TEXTILE GROUP	4	84 349	0,44%	147 000	1 743
11	ООО "SHOVOT TEKSTIL"	2	32 980	0,17%	52 767	1 600
ІНДСУМОК		944	19 009 969	100,00%	30 181 110	1 588

Таблиця 1

ВИСНОВКИ

Різке зростання споживання бавовняної сировини в РФ

Зафіксовано суттєве зростання імпорту бавовняної сировини до Росії, що, ймовірно, пов'язано з виснаженням радянських запасів боєприпасів. У цих умовах можна очікувати й збільшення закупівель інших ключових хімічних компонентів, зокрема азотної та сірчаної кислот, що потребує підвищеної уваги та моніторингу з боку відповідних органів в Україні та у країнах-партнерах.

Ідентифіковано нові елементи схем постачання

Встановлено нових учасників у схемах прихованого постачання бавовняної сировини, яка, ймовірно, використовується у виробництві вибухових речовин для потреб ВПК РФ.

Ймовірна участь компанії «РУСВАТА» в забезпеченні ВПК РФ

На підставі зібраних даних обґрунтовано високу ймовірність того, що компанія «РУСВАТА», мажоритарним бенефіціаром якої є Олексій Азаров, може бути задіяна в схемах постачання бавовняної сировини для виробництва вибухівки в Росії.

Потенційне розширення виробничих потужностей

Встановлено ознаки підготовки до запуску нового заводу з виробництва бавовняної целюлози, пов'язаного з групою компаній Р. Мумінова. Це може призвести до подальшого збільшення обсягів постачання сировини до російських підприємств оборонного призначення.

Рекомендації щодо персональних санкцій

З огляду на можливу роль Р. Мумінова у функціонуванні схем постачання, доцільним є подальше вивчення інформації про його громадянство, активи, корпоративні права та нерухомість у Великобританії та країнах ЄС — з метою формування цільового та ефективного санкційного підходу.

Публікація, відтворення або використання цього тексту (повністю чи частково) дозволяється лише за попередньої згоди авторів.

З питань співпраці, а також для отримання додаткової інформації, будь ласка, звертайтеся за адресами:

✉ stophybridthreats@gmail.com

✉ contact@cascht.com